

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

ΕΝΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΜΕΣΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ιδιότητα του πολίτη εκφοβισμός εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα
εχθρικότητα ανεκτικότητα υπευθυνότητα αντιαθιγγανισμός αλληλεγγύη
ξενοφοβία δικαιοσύνη έγκλημα σεβασμός σεξισμός διαφορετικότητα ρατσισμός
ειρήνη εθνικισμός προκατάληψη συμμετοχή αντισημιτισμός ισότητα ομοφοβία
ασφάλεια αξιοπρέπεια ισλαμοφοβία ελευθερία διάκριση δημοκρατία μίσος

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

ΕΝΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ELLIE KEEN, MARA GEORGESCU

ΤΕΛΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

RUI GOMES

Σύνδεσμοι - Ένα εγχειρίδιο για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο μέσα από την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα

Οι απόψεις που εκφράζονται στο έντυπο αυτό δεν αντικατοπτρίζουν κατ' ανάγκη τις απόψεις του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Τα πνευματικά δικαιώματα της παρούσας έκδοσης ανήκουν στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Κανένα μέρος της παρούσας έκδοσης δεν επιτρέπεται να αναπαραχθεί ή να αναμεταδοθεί για εμπορικό σκοπό σε οποιαδήποτε μορφή ή με οποιοδήποτε μέσο, είτε ηλεκτρονικό (CD-Rom, διαδίκτυο, κ.λπ.) είτε μηχανικό, συμπεριλαμβανομένης της φωτοτύπησης, της καταγραφής ή κάθε μέσου αποθήκευσης πληροφοριών ή συστήματος ανάκτησης δεδομένων, χωρίς την έγγραφη άδεια του Τμήματος παραγωγής εγγράφων και δημοσιεύσεων (publishing@coe.int), της Διεύθυνσης Επικοινωνίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (με αντίγραφο στο European Youth Centre Budapest, 1-3 Zivatar utca, H-1024 Βουδαπέστη, Ουγγαρία, email: eycb.secretariat@coe.int).

Η αναπαραγωγή υλικού της παρούσας έκδοσης επιτρέπεται αποκλειστικά για μη εμπορικούς σκοπούς και υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρχει ορθή αναφορά της πηγής.

Κάθε άλλη επικοινωνία αναφορικά με το παρόν έγγραφο θα πρέπει να απευθύνεται στο Τμήμα Νεολαίας του Συμβουλίου της Ευρώπης:

European Youth Centre Strasbourg
30, rue Pierre de Coubertin
F- 67075 Strasbourg Cedex – France
Email: youth@coe.int

Οι φωτογραφίες στο εξώφυλλο είναι ευγενική προσφορά των (από αριστερά προς δεξιά):

- Συμβούλιο της Ευρώπης
- No Hate Ninja Project (Rede Portuguesa de Jovens para a Igualdade de Oportunidades Entre Mulheres e Homens & Associação PAR – respostas sociais)
- Földi László
- Horváth Dániel
- Εθνική Επιτροπή Εκστρατείας, Σλοβακία

Διόρθωση κειμένου: Rachel Appleby

Σελιδοποίηση και σχεδίαση: Horváth Dániel

Μετάφραση στα ελληνικά: Αγάπη Κότσουφα

Προσαρμογή γραφιστικής επιμέλειας στην

ελληνική έκδοση και παραγωγή: A4_artdesign

Η παρούσα έκδοση έγινε με επιχορήγηση από το Πρόγραμμα Επιχορήγησης ΜΚΟ στην Ελλάδα «Είμαστε όλοι Πολίτες», που εντάσσεται στον Χρηματοδοτικό Μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου Περιόδου 2009–2014 και χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία. Διαχειριστής Επιχορήγησης του Προγράμματος είναι το Ίδρυμα Μποδοσάκη.

Εκτυπώθηκε στην Ελλάδα

ISBN 978-960-85913-2-5

© 2015 Ίδρυμα Μποδοσάκη για την ελληνική μετάφραση

© 2014 Συμβούλιο της Ευρώπης για την αγγλική έκδοση

Η παρούσα μετάφραση του Εγχειριδίου δημοσιεύεται σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης, αλλά με αποκλειστική ευθύνη του μεταφραστή.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι Σύνδεσμοι, το εγχειρίδιο που έχετε στα χέρια σας, είναι ένα πολύτιμο εργαλείο για να σταματήσουμε τη ρητορική μίσους και να ενισχύσουμε τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μπορεί να αναρωτηθείτε: «Γιατί να μπορούμε στον κόπο; Δεν έχουν οι άνθρωποι το δικαίωμα να εκφράζονται ελεύθερα σε μια δημοκρατική κοινωνία;» Είναι αλήθεια ότι η ελευθερία της έκφρασης είναι ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, που ισχύει εξίσου για ιδέες που μπορεί να προσβάλλουν, να σοκάρουν ή να ενοχλούν κάποιους ανθρώπους. Όμως, η άσκηση αυτού του δικαιώματος συνεπάγεται σαφή καθήκοντα και ευθύνες. Η ρητορική μίσους δεν είναι είναι μια ρητορική «απόλυτα ασφαλής»: τα λόγια μίσους μπορούν να οδηγήσουν σε πραγματικά εγκλήματα μίσους και τέτοια εγκλήματα έχουν ήδη καταστρέψει ή κοστίζουν τη ζωή υπερβολικά πολλών ανθρώπων.

Η ρητορική μίσους είναι σήμερα μία από τις πιο συνηθισμένες μορφές μισαλλοδοξίας και ξενοφοβίας στην Ευρώπη. Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η αυξανόμενη παρουσία της ρητορικής μίσους στον πολιτικό λόγο, όπως και το γεγονός ότι έχει γίνει κοινή στη δημόσια ζωή, ιδίως μέσω του διαδικτύου. Όταν το απαράδεκτο αρχίζει να γίνεται αποδεκτό, όταν γίνεται «ο κανόνας», τότε τα ανθρώπινα δικαιώματα απειλούνται ουσιαστικά. Η εκστρατεία ενάντια στη ρητορική μίσους No Hate Speech Movement του Συμβουλίου της Ευρώπης δημιουργήθηκε για να περιορίσει την αποδοχή της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο και να σταματήσει την «κανονικοποίησή» της.

Κανείς δεν αμφισβητεί ότι το διαδίκτυο μάς παρέχει υπέροχα νέα εργαλεία για επικοινωνία, αλληλεγγύη, οργάνωση κοινωνικών αλλαγών και ψυχαγωγία. Ωστόσο, δεν πρέπει να επιτρέπουμε να χρησιμοποιείται λανθασμένα ως εργαλείο διαδικτυακού βασανισμού και προπαγάνδας υπέρ της βιομηχανίας και των ιδεολογιών του μίσους. Η ελευθερία της έκφρασης στο διαδίκτυο πρέπει ταυτόχρονα να σημαίνει ελευθερία από το φόβο στο διαδίκτυο.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης πρωτοστάτησε στον προσδιορισμό της ρητορικής μίσους και στην προτροπή να καταδικαστούν ο ρατσισμός και η ξενοφοβία στο διαδίκτυο. Τα νομικά μέτρα είναι πολύ σημαντικά, αλλά δεν επαρκούν. Η εκπαίδευση είναι η μόνη μακροπρόθεσμη λύση, καθώς μπορεί να προλάβει τη ρητορική μίσους, να καταγγείλει τη ρητορική μίσους και να προωθήσει την αλληλεγγύη προς τα θύματα.

Η μάθηση γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα, μέσα από αυτά και υπέρ αυτών διαδραματίζει καίριο ρόλο στη διατήρηση ενός ενεργού περιβάλλοντος ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενόψει των ταχύρρυθμων αλλαγών που αντιμετωπίζουν οι κοινωνίες μας σήμερα. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους και σίγουρα στις μέρες μας θα έπρεπε να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εκπαίδευσης για τα μέσα ενημέρωσης και τον διαδικτυακό γραμματισμό.

Η εκστρατεία του No Hate Speech Movement του Συμβουλίου της Ευρώπης διεξάγεται πράγματι από νέους ανθρώπους: αυτοί ζήτησαν τη δημιουργία του και αυτοί αποφασίζουν την πορεία του. Αυτό είναι σημαντικό επειδή οι νέοι άνθρωποι είναι επίσης εκείνοι που πέφτουν πιο συχνά θύμα διαδικτυακών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα από διάφορες μορφές ρητορικής μίσους και εκφοβισμού.

Ελπίζω ο οδηγός αυτός να φανεί χρήσιμος σε σχολεία, κέντρα νεότητας, οργανώσεις νέων – αλλά και σε ολόκληρο τον διαδικτυακό κόσμο. Θα ήθελα να ενθαρρύνω τους φοιτητές, τους εκπαιδευτικούς και άλλους να τον χρησιμοποιήσουν ελεύθερα και να συμμετάσχουν στην εκστρατεία.

Ας χρησιμοποιήσουμε τους Σύνδέσμούς για να αντιταχθούμε στη ρητορική μίσους.

Thorbjørn Jagland

Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης

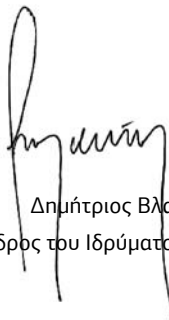
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο στην προσπάθεια δημιουργίας μίας σύγχρονης δημοκρατικής κοινωνίας και πρόληψης φαινομένων μισαλλοδοξίας και ρατσισμού. Μέσω του παρόντος εγχειριδίου, «Σύνδεσμοι – Ένα εγχειρίδιο για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο μέσα από την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα», το Ίδρυμα Μποδοσάκη, ως Διαχειριστής της Επιχορήγησης του Προγράμματος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου «Είμαστε όλοι Πολίτες», επιδιώκει να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση.

Η προσπάθεια αυτή δεν είναι τυχαία. Καλούμαστε όλοι να ενεργοποιηθούμε δεδομένου ότι τα στοιχεία για την Ελλάδα προκαλούν ανησυχία. Σε ειδική έκθεση (2015), ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει την ανάγκη συνεχούς εκπαίδευσης των μαθητών στα ανθρώπινα δικαιώματα από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού έως την αποφοίτησή τους από το σχολείο. Τα στοιχεία του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2012) δείχνουν ότι, ειδικότερα, οι γυναίκες στη χώρα μας που σπουδάζουν αντιμετωπίζουν διαδικτυακή παρενόχληση (*cyberharassment*) σε ποσοστό 25%, δηλαδή μία στις τέσσερις έχει πέσει θύμα διαδικτυακής παρενόχλησης. Πολλές πηγές επιβεβαιώνουν ότι τα φαινόμενα ρατσισμού, περιλαμβανομένης και της ρατσιστικής βίας, εμφανίζουν πρωτοφανή αύξηση στην ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια. Με άλλα λόγια, τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ελλάδα υφίστανται συστηματικές πιέσεις.

Η έκδοση «Σύνδεσμοι» παρέχει ένα πρωτοποριακό εργαλείο, που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, για χρήση τόσο στην τυπική όσο και στη μη τυπική εκπαίδευση. Το Ίδρυμα Μποδοσάκη, ως Διαχειριστής της Επιχορήγησης του Προγράμματος «Είμαστε όλοι Πολίτες», υποστηρίζει έμπρακτα και την αξιοποίηση του εγχειριδίου στο πεδίο. Στο πλαίσιο επιχορηγούμενου έργου, πάνω από 350 εκπαιδευτικοί και μελλοντικοί εκπαιδευτικοί θα επιμορφωθούν στη χρήση του. Ακόμη, περισσότερα από 450 παιδιά σε 20 σχολεία σε 9 πόλεις ανά την Ελλάδα θα εκπαιδευθούν βιωματικά στα ανθρώπινα δικαιώματα στο διαδίκτυο. Το Ίδρυμα Μποδοσάκη, σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης, αποσκοπεί να διοργανώσει και την πρώτη εκπαίδευση για τη χρήση του εγχειριδίου στη μη τυπική εκπαίδευση.

Εύχομαι σύντομα να δούμε τα πρώτα απτά αποτελέσματα αυτής της έκδοσης και το εγχειρίδιο «Σύνδεσμοι» να βρει τον δρόμο του σε ακόμη περισσότερα σχολεία, μη κυβερνητικές οργανώσεις και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς, όπως και ευαισθητοποιημένους και ενεργούς πολίτες. Γιατί τους πολίτες του αύριο τους διαμορφώνουμε όλοι μαζί σήμερα.

Δημήτριος Βλαστός
Πρόεδρος του Ιδρύματος Μποδοσάκη

**NO HATE
SPEECH
MOVEMENT**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας προς όλους όσους συνέβαλαν στη δημιουργία του παρόντος εντύπου, μέσα από προτάσεις και σχόλια και κυρίως προς:

- τα μέλη της ομάδας παρακολούθησης της εκστρατείας του No Hate Speech Movement, Sergio Belfor, Ghofran Ounissi, Shannon Stephens (Γνωμοδοτικό Συμβούλιο για τη νεολαία), Laurence Hermand, Aleksandra Mitrovic-Knezević, Dicle Akinci (Ευρωπαϊκή Διευθύνουσα Επιτροπή για τη νεολαία), Lien Vanbrabant (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής προς τους νέους), Maggie Dokupilona (Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νεολαίας), Dariusz Grzemny (εκπαιδευτής) και Kristiina Ling (Οργανισμός Ευρωπαϊκής Κάρτας Νέων)
- Claudia Lenz (European Wergeland Centre), Anni Siltanen (Insafe) and Vitor Tomé (σύμβουλος)
- Anne Weber (Γραφείο Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), Gordana Berjan (Πρόγραμμα για τα Παιδιά), Lee Hibbard, Elvana Thaci και James Lawson (Μονάδα Διακυβέρνησης Διαδικτύου), Paula Eck-Walters (Γραμματεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας), Josef Huber, Yulia Pererva (Τμήμα Εκπαίδευσης), Anca-Ruxandra Pandeia, Menno Ettema, Aileen Donegan, Claire Uszynski και Maud Hoffman Boivin (Τμήμα Νεότητας), όλοι από το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Καταβάλαμε κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε οι αναφορές σε κείμενα και δράσεις να αποδίδονται στους δημιουργούς τους και να τους αποδίδονται τα απαραίτητα εύσημα. Ζητάμε συγγνώμη για τυχόν παραλείψεις. Θα είναι ευχαρίστησή μας να τις διορθώσουμε στην επόμενη έκδοση.

**NO HATE
SPEECH
MOVEMENT**

Πίνακας περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ	13
1.1 Εισαγωγή στο εγχειρίδιο	13
1.2 Το πρόβλημα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ NO HATE SPEECH MOVEMENT	18
2.1 Λίγα λόγια για την εκστρατεία	18
2.2 Τι μπορούν να κάνουν οι νέοι άνθρωποι;	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – ΠΩΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ	23
3.1 Γιατί χρειαζόμαστε το εγχειρίδιο	23
3.2 Η δομή του εγχειριδίου	25
3.3 Πώς γίνονται οι δραστηριότητες	26
3.4 Δέκα Ναι και Όχι	27
3.5 Θέματα και ζητήματα	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	29
Συνοπτικός πίνακας των δραστηριοτήτων	30
21 Δραστηριότητες για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο μέσα από την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	167
5.1 Η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο	168
5.2 Ανθρώπινα δικαιώματα	176
5.3 Ελευθερία της έκφρασης	182
5.4 Ρατσισμός και διάκριση	189
5.5 Ιδιωτική ζωή και ασφάλεια	195
5.6 Δημοκρατία και συμμετοχή	199
5.7 Στρατηγικές εκστρατείας	205
5.8 Διαδικτυακός γραμματισμός	209
5.9 Κυβερνοεκφοβισμός	220
5.10 Το Συμβούλιο της Ευρώπης και η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο	225
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	229
6.1 Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (περίληψη)	230
6.2 Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα Πρωτόκολλά της (σύνοψη)	232
6.3 Άλλες πηγές για την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο	235

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Το παρόν εγχειρίδιο έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να δρα υποστηρικτικά στο No Hate Speech Movement, την εκστρατεία των νέων του Συμβουλίου της Ευρώπης ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, και είναι χρήσιμο για εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα αυτό, τόσο εντός όσο και εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος. Το έντυπο έχει καταρτιστεί με στόχο την ενασχόληση με νέους ηλικίας 13 έως 18 ετών, αλλά οι δραστηριότητές του μπορούν να προσαρμοστούν και σε άλλες ηλικίες και σε άλλα προφίλ εκπαιδευόμενων.

«Η γλώσσα κόκκαλα δεν έχει και κόκκαλα τσακίζει»

Συμφωνείτε;

Η ανάγκη για εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες που να στοχεύουν το κυβερνομίσος διαφαίνεται εν μέρει από τον αυξανόμενο όγκο περιεχομένου καταχρηστικής συμπεριφοράς που συναντάμε στο διαδίκτυο, συχνά με ύφος ακραίο και ρατσιστικό, που μπορεί να απειλήσει τις θεμελιώδεις αξίες της δημοκρατικής κοινωνίας. Ωστόσο, το κυβερνομίσος δεν είναι απλά ένα πρόβλημα που έχει να κάνει με τον ρατσισμό και τη διάκριση. Είναι επίσης ένα πρόβλημα που έχει να κάνει με τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο. Αυτό το καθιστά ένα σχετικά νέο φαινόμενο, που δεν είναι ακόμα πλήρως αντιληπτό ή κατανοητό. Το «νεαρό» της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο το καθιστά ένα πρόβλημα που ο κόσμος δεν ξέρει ακόμα ακριβώς πώς να το αντιμετωπίσει.

Πολλές από τις υπάρχουσες προσπάθειες καταπολέμησης του κυβερνομίσους τείνουν να εστιάζουν σε μηχανισμούς ελέγχου: εξάλειψη του μίσους όπου εμφανιστεί. Η προσέγγιση του εντύπου αυτού εκτιμά ότι η ρητορική μίσους αποτελεί σύμπτωμα ενός βαθύτερου προβλήματος. Οι δραστηριότητες έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να θίγουμε τα υποκείμενα αίτια της ρητορικής μίσους, καθώς και να μαθαίνουμε τρόπους αντιμετώπισής της όταν εμφανίζεται.

Η διαδικτυακή ρητορική μίσους αποτελεί το φύλλωμα ενός εξαιρετικά μοχθηρού φυτού, οι ρίζες του οποίου είναι θαμμένες βαθιά στην κοινωνία. Ένα απλό κλάδεμα των φύλλων δεν μπορεί να απαλείψει τα ευρύτερα αίτια του προβλήματος.

ΜΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Οι δραστηριότητες στο παρόν έντυπο θα πρέπει να βοηθήσουν τους νέους να αναπτύξουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις συμπεριφορές που θα χρειαστούν, ώστε το διαδίκτυο να αντικατοπτρίζει τις θεμελιώδεις αρχές που έχουν θεσπιστεί για τον πραγματικό κόσμο. Οι αρχές αυτές καταρτίστηκαν και συμφωνήθηκαν πριν από πάνω από 60 χρόνια: είναι γνωστές ως ανθρώπινα δικαιώματα και αποκρυσταλλώνουν τη βασική αξιοπρέπεια όλων των ανθρώπων, την ισότητά τους ως προς τα δικαιώματα, την ελευθερία τους και το ρόλο τους στη λήψη αποφάσεων και στον προσδιορισμό των κανόνων που πρέπει να διέπουν την καθημερινότητά τους.

Όπως και η εκστρατεία για τους νέους, το έντυπο αυτό θεωρεί ότι η ρητορική μίσους αποτελεί θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έτσι, η προσέγγιση που χρησιμοποιείται στις δραστηριότητες βασίζεται στις αρχές και τα πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτό καθιστά το έντυπο χρήσιμο όχι μόνο για την αντιμετώπιση της διαδικτυακής ρητορικής μίσους, αλλά και για την κατανόηση των ίδιων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το πώς εφαρμόζονται τόσο σε πλαίσιο διαδικτύου (online) όσο και εκτός αυτού (offline).

Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για την εκπαιδευτική προσέγγιση στο Κεφάλαιο 3 και κάποια βασικά στοιχεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο Κεφάλαιο 5.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ... ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Το εγχειρίδιο βασίζεται στην ακράδαντη πεποίθηση ότι ο διαδικτυακός χώρος είναι δημόσιος χώρος και, ως εκ τούτου, όλες οι αρχές μιας δημοκρατικής κοινωνίας μπορούν και θα πρέπει να ισχύουν στο διαδίκτυο. Υπό το πρίσμα αυτό, ο διαδικτυακός ρόλος των νέων στην καταπολέμηση της ρητορικής μίσους είναι ιδιαίτερα σημαντικός.

Οι νέοι άνθρωποι είναι πολίτες του διαδικτύου, το οποίο σημαίνει ότι μπορούν να εκφράζουν τις προσδοκίες και τις ανησυχίες τους ηλεκτρονικά, να λαμβάνουν δράση και να επιρρίπτουν ευθύνη σε όσους παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα στο διαδίκτυο. Μπορούν μάλιστα να είναι οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο διαδίκτυο.

Ο διαδικτυακός χώρος είναι ταυτόχρονα ένας χώρος συμμετοχής, αφού περιλαμβάνει την ενημέρωση για διαδικασίες διακυβέρνησης του διαδικτύου. Το εγχειρίδιο, μέσα από δραστηριότητες, διερευνά τρόπους αλληλεπίδρασης στο διαδίκτυο, τρόπους με τους οποίους οι νέοι/νέες μπορούν να αναλάβουν διαδικτυακή δράση και πώς μπορούν ηλεκτρονικά να προασπίζουν ένα καλύτερο και ασφαλέστερο διαδίκτυο.

Κάποια ευρύτερα θέματα αναφορικά με τη δημοκρατία, τις εκστρατείες στο διαδίκτυο και τον διαδικτυακό γραμματισμό εμπεριέχονται στο Κεφάλαιο 5.

1.2 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΝΕΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ, ΝΕΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Οι δυνατότητες για ανθρώπινη αλληλεπίδραση εκτινάχτηκαν στα ύψη με την έλευση του διαδικτύου. Το διαδίκτυο μάς χάρισε τη δυνατότητα, θεωρητικά, να επικοινωνούμε με οποιοδήποτε άλλο άτομο στον πλανήτη - μάλιστα, θεωρητικά πάντα, αυτό το έκανε εφικτό. Μια σκέψη σε ένα δωματάκι κάπου σε μια μικρή, άγνωστη γωνιά του κόσμου να μπορεί να «ακουστεί» από όλους τους υπόλοιπους ανθρώπους! Ο καθένας που έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι σήμερα ταυτόχρονα εκδότης και δημόσιος ομιλητής. Απ' ό,τι φαίνεται, επίσης, λίγοι μπορούν να παρέμβουν στο τι θέλουμε να πούμε.

Ξέρετε τι υπάρχει εκεί έξω;

Δείτε στη σελίδα 172 κάποια παραδείγματα. Ή κάντε μόνοι σας μια έρευνα στο διαδίκτυο.

Πρόκειται για μια καινοτομία που ελάχιστοι θα ήθελαν να αναιρευθεί, αλλά δε θα πρέπει να μας εκπλήσσει επίσης ότι ο διαρκώς διευρυνόμενος κόσμος της διαδικτυακής αλληλεπίδρασης πλέον αντανακλά και ανατροφοδοτεί πολλές από τις δυσκολίες που οι άνθρωποι παραδοσιακά αντιμετωπίζουν στην πραγματική τους ύπαρξη. Η μισαλλοδοξία και το μίσος αποτελούν στοιχείο της ανθρώπινης κοινωνίας σχεδόν από την απαρχή του χρόνου. Πολλές μελέτες καταδεικνύουν αύξηση των συμπεριφορών αυτών τα πρόσφατα χρόνια.

Το πρόβλημα είναι ότι, εάν υπάρχει μικρότερη ανεκτικότητα προς τη διαφορετικότητα και δεν υπάρχει έλεγχος των ορίων αυτής της μισαλλοδοξίας, τότε η μισαλλοδοξία - και το μίσος - θα εκφράζονται τόσο στα πράγματα που κάνουν οι άνθρωποι όσο και στα πράγματα που λένε. Το διαδίκτυο έχει δημιουργήσει νέους τρόπους να λέμε πράγματα, καθώς και νέους διαύλους για να τα λέμε σε περισσότερους ανθρώπους. Ωστόσο, τα όρια σχετικά με το τι μπορούμε να πούμε στο διαδίκτυο είναι πολύ λιγότερα από αυτά που ισχύουν εκτός διαδικτύου: στο διαδίκτυο μπορούμε να πούμε πράγματα που δε θα τολμούσαμε να πούμε δημοσίως στον πραγματικό κόσμο.

Ποιος ελέγχει!;

Είναι πιο εύκολο να ξεστομίσουμε τις πιο σκοτεινές μας σκέψεις στο διαδίκτυο;

Εφόσον η ρητορική μίσους εκτός διαδικτύου (offline) είναι ένα πρόβλημα που οι κοινωνίες έχουν εντοπίσει και αισθανθεί την ανάγκη να το αντιμετωπίσουν, θα μπορούσε η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο να είναι κάτι που μπορούμε να αγνοήσουμε;

Τι είναι χειρότερο... ;

Επωμένο σε δημόσια συνάντηση

«Εάν είσαι ομοφυλόφιλος, βρες θεραπεία.
Μετά γύρνα στο ανθρώπινο είδος.»

Αναρτημένο σε φόρουμ του διαδικτύου

«Εάν είσαι ομοφυλόφιλος, βρες θεραπεία.
Μετά γύρνα στο ανθρώπινο είδος.»

Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

«Θα σε βιάσω αύριο στις 9μμ. Να συναντηθούμε κοντά στο σπίτι σου;;;»¹
«Δε σας θέλουμε εδώ, μείνετε στη χώρα σας και καταστρέψτε αυτήν, όχι τη δική μας!!!»²
«Είσαι ένας χαζο ****. Η μάνα σου είναι νέγρο και ο πατέρας σου βιαστής»³

Η παρακολούθηση του όγκου της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο είναι απελπιστικά δύσκολη. Μάλιστα, ακριβώς αυτή η δυσκολία το κάνει τόσο εύκολο σε εκείνους που θέλουν να διαδώσουν μίσος να το κάνουν μέσω διαδικτύου, αλλά και τόσο δύσκολο σε κυβερνήσεις, ή άλλους, να το ελέγξουν. Κάποιες οργανώσεις έχουν προσπαθήσει να προσδιορίσουν την έκταση του προβλήματος. Όλες διαπίστωσαν ότι το διαδικτυακό μίσος δείχνει να αυξάνεται.

Αύξηση των ιστοτόπων μίσους

- Η ετήσια έκθεση του κέντρου Simon Wiesenthal γύρω από την ψηφιακή τρομοκρατία και το μίσος για το 2011⁴ σημειώνει αύξηση κατά 12% σε 14.000 «προβληματικούς ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης, φόρουμ, blogs, μηνύματα twitter, κλπ. (από 11.500 το προηγούμενο έτος), που διαποτίζονται από την υποκουλτούρα του μίσους».
- Το σύστημα ασφάλειας για το διαδίκτυο, Websense, το οποίο ισχυρίζεται ότι παρακολουθεί περίπου 15.000 ιστοτόπους (sites) «μίσους και συστράτευσης» ανέφερε ότι οι ιστότοποι με μηνύματα ρατσισμού, μίσους και συστράτευσης τριπλασιάστηκαν κατά το 2009.⁵

Και άλλες μελέτες έχουν αποπειραθεί να διερευνήσουν σε ποια έκταση οι νέοι άνθρωποι έρχονται αντιμέτωποι με μίσος κατά τις διαδικτυακές τους δραστηριότητες.

Νέοι άνθρωποι και διαδικτυακό μίσος

- στην Ευρώπη, ένα ποσοστό 6% των χρηστών του διαδικτύου ηλικίας 9 έως 16 ετών ανέφεραν ότι είχαν πέσει θύμα εκφοβισμού στο διαδίκτυο, ενώ 3% παραδέχτηκαν ότι είχαν εκφοβίσει άλλους.⁶
- 16% των νεαρών χρηστών του διαδικτύου στον Καναδά λένε ότι έχουν δημοσιεύσει σχόλια στο διαδίκτυο που εξέφραζαν μίσος προς έναν άνθρωπο ή μια ομάδα ανθρώπων.⁷
- 78% των ερωτηθέντων σε διαδικτυακή έρευνα ανέφεραν ότι συναντούσαν ρητορική μίσους στο διαδίκτυο σε τακτική βάση. Οι τρεις συχνότερα απαντούμενοι στόχοι της ρητορικής μίσους ήταν: άτομα ΛΟΑΤ (70%), μουσουλμάνοι (60%) και γυναίκες.⁸

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Μήνυμα tweet προς την Stella McCreasy (βρετανίδα βουλευτής).
- 2 Από τη σελίδα του Facebook “Bugger Off Asylum Seekers” (Στα τσακίδια, Αιτούντες Άσυλο).
- 3 Μήνυμα tweet που εστάλη όταν ένας ποδοσφαιριστής, ο Φαμπρίς Μουάμπα με καταγωγή από τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, υπέστη καρδιακή προσβολή κατά τη διάρκεια ποδοσφαιρικού αγώνα.
- 4 Έκθεση Digital Terrorism and Hate (Ψηφιακή Τρομοκρατία και Μίσος), που παρουσιάστηκε στο Μουσείο Ανεκτικότητας, Φεβρουάριος 2011
www.wiesenthal.com/site/apps/nlnet/content2.aspx?c=lskw|bpjlnf&b=4441467&ct=9141065.
- 5 Οι ιστότοποι ρατσισμού, μίσους και συστράτευσης διαδίδονται μέσα από την κοινωνική δικτύωση, Networkworld, Μάιος 2009 www.networkworld.com/news/2009/052909-hate-sites.html.
- 6 Από έρευνα του EU KidsOnline: [www2.lse.ac.uk/media@lse/research/eukidsonline/eu%20kids%20ii%20\(2009-11\)/eukidsonlineiireports/_final%20report.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/eukidsonline/eu%20kids%20ii%20(2009-11)/eukidsonlineiireports/_final%20report.pdf).
- 7 Από το ‘Young Canadians In a Wired World’ (Νέοι Καναδοί σε έναν καλωδιωμένο κόσμο), μια εθνική έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε σχολεία με 5.272 παιδιά και νέους πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ευρήματα ποιοτικής έρευνας με ομάδες εστίασης με γονείς και νέους ηλικίας 11 έως 17 ετών, 2003 – 2005.
- 8 Διαδικτυακή έρευνα του Συμβουλίου της Ευρώπης στα πλαίσια της εκστρατείας No Hate Speech Movement, 2012. www.coe.int/youthcampaign

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ NO HATE SPEECH MOVEMENT

Η ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

«Η ρητορική μίσους, όπως ορίζεται από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, περιλαμβάνει κάθε μορφή έκφρασης που διαδίδει, υποκινεί, προωθεί ή δικαιολογεί το φυλετικό μίσος, την ξενοφοβία, τον αντισημιτισμό ή άλλες μορφές μίσους που στηρίζονται στη μισαλλοδοξία, όπως: μισαλλοδοξία που εκφράζεται μέσα από επιθετικό εθνικισμό και εθνοκεντρισμό, διάκριση και εχθρικότητα κατά μειονοτήτων, μεταναστών και ανθρώπων μεταναστευτικής καταγωγής. Για τους σκοπούς της παρούσας εκστρατείας, άλλες μορφές διάκρισης και προκατάληψης, όπως ο αντιαθιγγανισμός, η χριστιανοφοβία, η ισλαμοφοβία, ο μισογυνισμός, ο σεξισμός και η διάκριση για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου σαφώς συμπεριλαμβάνονται στο πλαίσιο της ρητορικής μίσους.»

Παρουσίαση της εκστρατείας – www.nohatespeechmovement.org

2.1 ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

Η εκστρατεία του Συμβουλίου της Ευρώπης ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο έχει σχεδιαστεί με στόχο την ευαισθητοποίηση απέναντι στο πρόβλημα, την αλλαγή των στάσεων ζωής απέναντι σε αυτό και την κινητοποίηση των νέων ώστε να δράσουν εναντίον της. Η εκστρατεία ξεκίνησε στις 22 Μαρτίου 2013 και θα συνεχιστεί μέχρι το 2017. Εντάσσεται στις ευρύτερες προσπάθειες του Συμβουλίου της Ευρώπης να προάγει τα ανθρώπινα δικαιώματα στον κυβερνοχώρο.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης θεωρεί τη ρητορική μίσους απειλή για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το No Hate Speech Movement δημιουργήθηκε έχοντας ως επίκεντρο τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά δεν εξετάζει μόνο τη χρήση νομικών μηχανισμών για την καταπολέμηση του κυβερνομίσους, ούτε θεωρεί απαραίτητα ότι πρέπει να «κόβεται το μίσος» από όπου προκύψει. Η εκστρατεία ενθαρρύνει τον σεβασμό για την ελευθερία της έκφρασης και επιδιώκει να αναπτύξει εναλλακτικές «απαντήσεις» στη ρητορική μίσους, όπως είναι η πρόληψη, η εκπαίδευση, η ευαισθητοποίηση, η ανάπτυξη αυτοελέγχου από τους χρήστες και η ενθάρρυνση της υποστήριξης προς τα θύματα. Ουσιαστικά, η εκστρατεία αφορά την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο διαδίκτυο και την ανάγκη να γίνει το διαδίκτυο ένας χώρος ασφαλέστερος για όλους.

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Η εκστρατεία έχει τους παρακάτω στόχους:

- να ευαισθητοποιήσει τον κόσμο ως προς τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, αλλά και τους κινδύνους που εγείρει για τη δημοκρατία συνολικά και τους νέους μεμονωμένα,
- να προωθήσει την παιδεία, τον γραμματισμό των Μέσων και τον διαδικτυακό γραμματισμό,
- να μειώσει το όριο αποδοχής της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο,
- να χαρτογραφήσει τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και να αναπτύξει εργαλεία καταπολέμησής της,
- να προσφέρει υποστήριξη και αλληλεγγύη σε άτομα και ομάδες που θίγονται από τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο,
- να προωθήσει την ανάπτυξη και την επίτευξη συναίνεσης αναφορικά με ευρωπαϊκές πολιτικές και εργαλεία καταπολέμησης της ρητορικής μίσους,
- να αναπτύξει τη συμμετοχή και την αίσθηση της ιδιότητας του πολίτη στο διαδίκτυο και να φέρει τους/τις νέους/νέες κοντά στις διαδικασίες διακυβέρνησης του διαδικτύου.

ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Την εκστρατεία προάγουν το Συμβούλιο της Ευρώπης και οι Ευρωπαίοι εταίροι του, ενώ εθνικές επιτροπές εκστρατείας την εφαρμόζουν στα κράτη-μέλη.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

www.coe.int/youthcampaign

Είναι η κεντρική πύλη (portal) για τους διοργανωτές της εκστρατείας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Περιλαμβάνει επίκαιρες πληροφορίες για το υποστηρικτικό έργο της εκστρατείας, καθώς και στοιχεία επαφής με τις εθνικές επιτροπές της εκστρατείας και τους συντονιστές.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΟΥ NO HATE SPEECH MOVEMENT

www.nohatespeechmovement.org

Η διαδικτυακή πλατφόρμα έχει στόχο να υποστηρίξει την εκστρατεία και να λειτουργεί ως το δημόσιο πρόσωπο της εκστρατείας. Περιλαμβάνει προσωπικές μαρτυρίες από νέους ανθρώπους - συμπεριλαμβανομένων βίντεο και φωτογραφιών που έχουν τραβήξει οι ίδιοι. Ο καθένας μπορεί να εγγραφεί ως χρήστης του ιστότοπου και να ενταχθεί στην εκστρατεία. Την πλατφόρμα συντονίζουν ηλεκτρονικά εθελοντές και ακτιβιστές.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ

www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch

Πρόκειται για ένα μέρος του ιστότοπου της εκστρατείας που περιέχει παραδείγματα ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο που υποβάλλουν χρήστες. Παρέχει τη δυνατότητα να συζητούνται πιθανές προσεγγίσεις με άλλους/άλλες νέους/νέες της εκστρατείας και να οργανώνονται δράσεις ενάντια στη ρητορική μίσους.

BLOG «Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ»

Στη διεύθυνση www.nohatespeechmovement.org υπάρχει ένα blog (ιστολόγιο) για τους ακτιβιστές και τους εταίρους της εκστρατείας, όπου μπορούν να παρέχουν πληροφορίες για δράσεις και πρωτοβουλίες που διεξάγονται στην Ευρώπη. Επίσης, επιτρέπεται να γίνονται συζητήσεις για τρέχοντα θέματα σχετικά με τη ρητορική μίσους και την εκστρατεία.

ΦΟΡΟΥΜ «ΠΑΡΤΕ ΜΕΡΟΣ ΣΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ»

Στο φόρουμ <http://forum.nohatespeechmovement.org> όλοι μπορούν να πάρουν μέρος σε μια συζήτηση για τη ρητορική μίσους τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός αυτού, όπως και για πολλά άλλα θέματα σχετικά με την εκστρατεία. Το φόρουμ συντονίζουν ηλεκτρονικά εθελοντές και ακτιβιστές.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Παρότι οι βασικές δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα στο διαδίκτυο, η εκστρατεία περιλαμβάνει επίσης δραστηριότητες εκτός δικτύου, όπως εκπαιδευτικά προγράμματα, σεμινάρια, συνέδρια, εκδηλώσεις νέων, φεστιβάλ και εκδηλώσεις flashmob. Και - φυσικά - πολλές εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε επίσημους και ανεπίσημους χώρους μάθησης.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΔΡΑΣΗΣ

Πρόκειται για οργανωμένες δράσεις-εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια της εκστρατείας και αφορούν τους ακτιβιστές τόσο των εθνικών όσο και των ευρωπαϊκών εκστρατειών. Κάθε Ημέρα Δράσης εστιάζει σε διαφορετικές πτυχές της ρητορικής μίσους και ενθαρρύνει δράσεις υποστήριξης προς συγκεκριμένες ομάδες-στόχους. Οι Ημέρες Δράσης περιλαμβάνουν κάποιο πρόγραμμα και διάφορες δραστηριότητες στο διαδίκτυο, που συντονίζονται ηλεκτρονικά από εθελοντές. Οι πληροφορίες για τις ημερομηνίες και τη θεματολογία των Ημερών Δράσης ενημερώνονται τακτικά: ενημερωθείτε στον ιστότοπο της εκστρατείας!

Ακολουθούν κάποιες Ημέρες Δράσης που προβλέπονταν για το 2014:

- 11 Φεβρουαρίου: Ημέρα ασφαλέστερου διαδικτύου
- 8 Μαρτίου: Ημέρα δράσης ενάντια στο μισογυνισμό και το σεξισμό
- 21 Μαρτίου: Ημέρα δράσης ενάντια στο ρατσισμό και την ξενοφοβία
- 8 Απριλίου: Ημέρα δράσης ενάντια στον αντιαθιγγανισμό και υπέρ της αλληλεγγύης προς τους Ρομά
- 17 Μαΐου: Ημέρα δράσης ενάντια στην ομοφοβία και την τρανσοφοβία
- 20 Ιουνίου: Ημέρα δράσης υπέρ των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο
- 22 Ιουλίου: Ημέρα δράσης υπέρ της αλληλεγγύης προς τα θύματα εγκλημάτων μίσους
- 21 Σεπτεμβρίου: Ημέρα δράσης ενάντια στην ισλαμοφοβία και στη θρησκευτική μισαλλοδοξία
- 9 Νοεμβρίου: Ημέρα δράσης ενάντια στο φασισμό και τον αντισημιτισμό
- 10 Δεκεμβρίου: Ημέρα δράσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο διαδίκτυο

Για ενημερωμένο κατάλογο των Ημερών Δράσης ανατρέξτε στο www.coe.int/youthcampaign

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η ΕΡΓΑΛΕΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Η Εργαλειοθήκη παρέχει πληροφορίες για την εκστρατεία καθώς και πρακτική και μεθοδολογική υποστήριξη σε όσους εμπλακούν στη διεξαγωγή της ηλεκτρονικής (online) εκστρατείας.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Το παρόν εγχειρίδιο είναι ένα σημαντικό εργαλείο της εκστρατείας. Έχει διαμορφωθεί ειδικά για δασκάλους και εκπαιδευτικούς, με στόχο να αυξήσει τον αριθμό των νέων που γνωρίζουν σχετικά με την εκστρατεία, αλλά και αυτών που είναι έτοιμοι να ενταχθούν σε αυτήν.

ΒΙΝΤΕΟ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Τα βίντεο παρέχουν πληροφορίες για το πρόβλημα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο και παρουσιάζουν τα εργαλεία και τις προσεγγίσεις του No Hate Speech Movement. Μπορείτε να βρείτε διάφορα βίντεο στην αρχική σελίδα του www.nohatespeechmovement.org.

2.2 ΤΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΟΙ ΝΕΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ;

Υπάρχουν πολλοί περισσότερο τρόποι για να συνεισφέρει κανείς στην εκστρατεία, από αυτούς που αναφέρονται παρακάτω. Κάποιες επιπλέον προτάσεις παρέχονται ως ιδέες για δράση στο τέλος των δραστηριοτήτων σε αυτό το εγχειρίδιο. Ακολουθεί μια ενδεικτική λίστα με προτάσεις προκειμένου να εντάξετε τις ομάδες σας στην εκστρατεία.

- γίνετε μέλη της εκστρατείας στο www.nohatespeechmovement.org.
- γίνετε συνδρομητές στο ηλεκτρονικό ενημερωτικό φυλλάδιο (newsletter) της εκστρατείας, αναρτήστε φωτογραφίες ή βίντεο και αλληλεπιδράστε με άλλους στον ιστότοπο της εκστρατείας (<http://forum.nohatespeechmovement.org>).
- παρακολουθήστε τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και αναφέρετε τυχόν παραδείγματα στο παρατηρητήριο της ρητορικής μίσους: www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch.
- μη ξεχνάτε τις Ευρωπαϊκές Ημέρες Δράσης και οργανώστε τη δική σας εθνική εκδήλωση.
- επισκεφθείτε τον ιστότοπο συντονισμού της εκστρατείας στο www.coe.int/youthcampaign. Ανακαλύψτε ποιος είναι ο εθνικός σας συντονιστής και δείτε πώς μπορείτε εσείς και η ομάδα σας να συμμετάσχετε στην εκστρατεία στη χώρα σας.
- μοιραστείτε τις δραστηριότητές σας - και ενημερωθείτε για τις δραστηριότητες των άλλων - μέσα από το blog «Η εκστρατεία εν δράσει».
- πάρτε μέρος στις συζητήσεις για τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και την εκστρατεία στο φόρουμ <http://forum.nohatespeechmovement.org>.
- διαδώστε την εκστρατεία στο Facebook - <https://www.facebook.com/nohatespeech> και στο Twitter - #nohatespeech @nohate_speech.
- αναλάβετε δράση εντός και εκτός διαδικτύου για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους και καταπολεμήστε τη ρητορική μίσους!

Η εκστρατεία διαρκώς εξελίσσεται, χάρη στην αφοσίωση εθελοντών και ακτιβιστών τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός αυτού. Έτσι, μπορείτε να βρείτε πολύ περισσότερο υλικό στον ιστότοπο της εκστρατείας, όπως ιδέες, πόρους, αιτήσεις και λεπτομέρειες για επικείμενες εκδηλώσεις. Δώστε στην ομάδα σας χρόνο να περιηγηθεί στον ιστότοπο και μετά συζητήστε σαν ομάδα πώς μπορείτε να πάρετε μέρος στην εκστρατεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΩΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Το κεφάλαιο αυτό παρέχει μια σύντομη περιγραφή της συνολικής δομής, των στόχων και της μεθοδολογίας του εγχειριδίου. Έχει ως στόχο να βοηθήσει στην κατανόηση της εκπαιδευτικής προσέγγισης, στον προγραμματισμό και στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων με την ομάδα σας.

3.1 ΓΙΑΤΙ ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Η ρητορική μίσους αποτελεί επίθεση σε άτομα που είναι ήδη συχνά ευάλωτα και καλλιεργεί το έδαφος για εντάσεις, ακόμα μεγαλύτερη ανισότητα και συχνά βία. Το Συμβούλιο της Ευρώπης θεωρεί ότι η ρητορική μίσους αποτελεί απειλή για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η εκστρατεία No Hate Speech Movement αντιλαμβάνεται ότι οι προσπάθειες αντιμετώπισης του προβλήματος πρέπει να περιλαμβάνουν δράση σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα. Ούτε το πρόβλημα ούτε οι λύσεις είναι πάντα ξεκάθαρα. Το έντυπο αυτό σχεδιάστηκε με στόχο να λειτουργήσει υποστηρικτικά προς κάθε εκπαιδευτικό έργο που επιτρέπει στους νέους να βρουν δικούς τους τρόπους να αντιμετωπίσουν τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Επιχειρεί να αυξήσει την κατανόηση, τις δεξιότητες και τα κίνητρα που χρειάζονται προκειμένου να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην εκστρατεία, καθώς και ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση ενός διαδικτύου που σέβεται πραγματικά τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις αρχές της δημοκρατικής συμμετοχής στα κοινά.

Οι νέοι άνθρωποι δεν είναι μόνο θεατές της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, πολλοί έχουν πέσει ήδη θύματά της, ενώ άλλοι έχουν παρασυρθεί να γίνουν θύτες. Οι εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες πρέπει να το λαμβάνουν αυτό υπόψη και να απευθύνονται σε νέους που εμπίπτουν και στις τρεις περιπτώσεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι δραστηριότητες του εγχειριδίου αναπτύχθηκαν έτσι, ώστε να καλύπτουν επτά βασικούς στόχους.

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ

- Να βοηθήσει φορείς σε τυπικά και μη τυπικά εκπαιδευτικά πλαίσια να θίξουν το θέμα της ρητορικής μίσους με τους νέους και να εντάξουν σχολικές κοινότητες στην εκστρατεία No Hate Speech Movement.
- Να αναπτύξει κίνητρα και τις δεξιότητες των νέων, ώστε να αναγνωρίσουν τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και να γίνουν διαδικτυακοί ακτιβιστές υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Να αυξήσει το επίπεδο γνώσης γύρω από τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να προωθήσει το όραμα ενός διαδικτύου που αντικατοπτρίζει τις αρχές αυτές.

- Να υποβοηθήσει την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα μέσα από μη τυπικές προσεγγίσεις μάθησης και να καλλιεργήσει κριτικό πνεύμα σε παιδιά και νέους/νέες.
- Να ενδυναμώνει όσους είναι ήδη θύματα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο ή όσους είναι πιθανό να γίνουν θύματα.
- Να ενθαρρύνει την ενσυναίσθηση προς ομάδες ή άτομα που ίσως να αποτελούν θύματα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο.
- Να καταρρίψει μύθους και προκαταλήψεις για κάποιους από τους συχνότερους στόχους της ρητορικής μίσους.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ

Στο παρόν έντυπο χρησιμοποιούνται οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που εφαρμόζονται στην εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο Χάρτης για την Παιδεία της Δημοκρατίας και την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης (2010) ορίζει την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα ως:

«εκπαίδευση, επιμόρφωση, ευαισθητοποίηση, ενημέρωση, καθώς και όλες εκείνες τις πρακτικές και δραστηριότητες που αποσκοπούν -εφοδιάζοντας τους εκπαιδευόμενους με γνώσεις, δεξιότητες και κατανόηση και αναπτύσσοντας τις στάσεις ζωής και τις συμπεριφορές τους- στην **ενδυνάμωση των εκπαιδευομένων έτσι ώστε να συμβάλλουν στην οικοδόμηση και την υπεράσπιση μιας καθολικής κουλτούρας ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην κοινωνία**, με στόχο την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών του».

Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα περιλαμβάνει τρία επίπεδα:

- **τη μάθηση για** τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη γνώση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τι είναι και πώς διαφυλάσσονται και προστατεύονται,
- **τη μάθηση μέσα** από τα ανθρώπινα δικαιώματα, την κατανόηση ότι το πλαίσιο και ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται και διεξάγεται η εκμάθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να συμφωνούν με τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (π.χ. συμμετοχή, ελευθερία σκέψης και έκφρασης, κλπ.), καθώς και ότι στην εκπαίδευση γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα η διαδικασία της μάθησης είναι εξίσου σημαντική με το περιεχόμενό της και
- **τη μάθηση υπέρ** των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μέσα από την ανάπτυξη δεξιοτήτων, στάσεων ζωής και αξιών, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να εφαρμόζουν τις αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη ζωή τους και να αναλαμβάνουν δράση, είτε μόνοι είτε με άλλους, για την προάσπιση και την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το *Compass*, Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/νέες του Συμβουλίου της Ευρώπης, παρέχει περισσότερες πληροφορίες γύρω από την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, που μπορούν να βοηθήσουν τους συντονιστές να κατανοήσουν καλύτερα τις προσεγγίσεις και τις πρακτικές της.

Περισσότερα στο: www.coe.int/compass